

El Valor de Rosa Serrano

Durant la darrera sessió del Congrés de Geografies Literàries, que amb tant d'èxit condueix el professor Alexandre Bataller, vaig sentir parlar Rosa Serrano de la seua amistat i relació amb Enric Valor. La vaig sentir explicar com anaven de fira en fira, de poble en poble, de club de lectura en club de lectura. Com varen treballar plegats les rondalles valencianes, i com ell actuava sempre cavallerosament, acceptant els canvis suggerits per ella, i dient-li que havia quedat ben boniquet el conte. Les *Rondalles valencianes* són el seu èxit potser més conegut, però alhora Valor volia ser recordat per les seues novel·les, pel cicle de Castalla. Durant la sessió, el professor Joan Borja, que entrevistava Rosa Serrano, va comentar aquest fet, i que Valor es resistia a ser conegut com l'aplegador dels contes i que volia ser reconegut com a novel·lista. Borja va dir que no era poca glòria haver fet aquell recull de la rondallística valenciana, però malgrat això va surar durant uns minuts aquella frustració del Valor creador, de l'escriptor *tout court*. També Voltaire renegava del seu *Càndid*, i li semblava absurd ser recordat per allò que considerava una bagatel·la: ell era l'autor del poema *L'Henriade*, el gran autor teatral, el creador d'*Èdip* i d'*Alzira, o els americans*. I, tanmateix...

Siga com siga, durant aquesta entrevista a Rosa Serrano, va quedar ben patent el llarg camí que tots dos recorregueren junts. Potser sense ella, Valor no haguera estat tan conegut, o, almenys, durant aquells darrers anys de la seua vida no haguera estat tan present en la societat valenciana. Quan vaig llegir *L'ambició d'Aleix*, una de les primeres no-

MARTÍ
DOMÍNGUEZ
@MartíDominguezR

IL·LUSTRACIÓ DE DIEGO MIR

vel·les d'Enric Valor, em va sorprendre la capacitat descriptiva de l'autor, el seu gust per l'idioma, la força amb què parlava d'aquelles muntanyes "enlairades i misterioses", amb la serra "arredossada de violetes rotunds i de grisos tènues", o com descrivia les "crestes nues i rotundes de Bèrnia", per on se senten "les notes cristal·lines i engolades de l'aigua" i per on campen personatges singulars, com ara un "homeneu rabosenc, barra-sec i torrat" i "dones vincladisses i estatutàries". Comptat i debatut, em va semblar un portentós homenatge al país i a la nostra terra, que ben pocs escriptors valencians han desenvolupat d'una manera tan sàvia i aprofundida. Rere tots aquells adjectius, i rere tota aquella evocació paisatgística, vaig descobrir una prosa segura, per colps planiana. Ningú millor que ell ha descrit les colossals i majestuoses muntanyes de la Marina i el migjorn valencià.

I mentre sentia Rosa Serrano desgranar aquells anys d'alegries i esforços, i aquella profunda amistat tan fructífera, no podia deixar de recordar que l'Ajuntament de Mutxamel acabava de retirar el nom de l'escriptor de Castalla d'una de les seues avingudes i l'havia canviat pel nom d'Espanya. Aquell que havia escrit d'aquella manera de les muntanyes d'Aitana i de Mariola, de les crestes nues de Bèrnia i del Mascarat, aquell que havia recollit la tradició oral, sincera i prístina, que s'amagava per aquelles valls, es veia ara recompensat amb aquell acte humiliant i absurd, covard i poca solta.

Quan va arribar el torn de paraules, ningú no va gosar preguntar a Rosa Serrano per aquell acte desgraciat de Mutxamel. Ningú no volia entristir-la. Per contra, el professor Joan Borja va anunciar que la casa pairal de Valor a Castalla aviat es restauraria i es presentaria com a seu de l'obra del fill pròdig, transformada en un museu literari. Rosa somreia, "amb un reflex de felicitat pregon i ombrívola", que escriuria l'autor de *L'ambició d'Aleix*. Aleshores, vàrem saber que Enric Valor sempre hi seria al nostre cor. I amb una potència renovada, gràcies a Rosa Serrano.